

Đa dạng sinh học, Biến đổi khí hậu, và Các mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ (MDGs)

ĐA DẠNG SINH HỌC VÀ BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU: MỐI LIÊN QUAN TỚI ĐÓI NGHÈO

Biến đổi khí hậu đang đe dọa sự đa dạng sinh học, cản trở việc hoàn thành Mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ của Liên Hợp Quốc (LHQ). Bảo tồn đa dạng sinh học và duy trì tính toàn vẹn của hệ sinh thái có ý nghĩa quan trọng đối với việc giảm tính dễ tổn thương của con người trước sự biến đổi khí hậu và hoàn thành các Mục tiêu Phát triển thiên niên kỷ (MDGs).

MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN THIÊN NIÊN KỶ 1: XOÁ ĐÓI GIẢM NGHÈO

Mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ đầu tiên là nhằm xoá đói giảm nghèo tận gốc vào năm 2015. Những mục tiêu cụ thể trong Mục tiêu phát triển Thiên niên kỷ 1 bao gồm việc giảm một nửa dân số (i) đang sống ở mức thu nhập dưới một đô la một ngày và (ii) đang gặp phải đói nghèo.

Vai trò của đa dạng sinh học trong xoá đói giảm nghèo

Để kiếm kế sinh nhai người dân sống cuộc sống tự cung tự cấp thường phụ thuộc nhiều và trực tiếp vào sự đa dạng sinh học. Ví dụ, ở khu vực nông thôn của Zimbabwe, các sản phẩm thu được từ tự nhiên chiếm tới 37% tổng thu nhập của hộ gia đình, và ở khu vực khô hạn của Ấn Độ, nơi sản phẩm thu được từ tự nhiên thường chiếm từ 14-23% tổng thu nhập của những người dân nông thôn nghèo, và vào những thời điểm hạn hán thì nó chiếm từ 42-57%¹ tổng thu nhập. Phương thức mà một hộ gia đình nghèo tìm kiếm thu nhập và đáp ứng nhu cầu cơ bản của mình thường là những hoạt động sinh kế có liên quan tới môi trường tự nhiên. Ví dụ: khai thác những nguồn lợi chung ví dụ như cá, đất chăn thả hoặc rừng có thể tạo thu nhập, cung cấp lương thực, công cụ, nhiên liệu, thức ăn cho gia súc và vật liệu xây dựng. Do đó những người nghèo thường bị ảnh hưởng nặng nề khi môi trường bị xuống cấp, hoặc đa dạng sinh học bị mất đi, hoặc khả năng tiếp cận của họ tới những nguồn tài sản chung đó bị hạn chế². Các nguồn đa dạng sinh học ngày càng trở thành tâm điểm của những chương trình tín dụng vi mô, trong đó nhiều chương trình dựa trên những hoạt động sinh kế thay thế phụ thuộc vào việc sử dụng bền vững cỏ tranh, cỏ và lâm sản ngoài gỗ.

Đa dạng sinh học cũng có ý nghĩa then chốt đối với việc duy trì và tăng cường an ninh lương thực³. Bảo tồn và duy trì đất không bị ô nhiễm, nước sạch, nhiều nguồn gen khác nhau, và các quá trình sinh thái là những thành tố quan trọng của một hệ thống nông nghiệp bền vững và năng suất và từng bước xoá đói giảm nghèo.

Sự biến đổi về đa dạng nguồn gen cũng đặc biệt quan trọng đối với những vùng đất không thuận lợi cho canh tác nông nghiệp, nơi mà sự biến đổi gen để thích nghi với các điều kiện môi trường ví dụ như nạn khan hiếm nước và sự bạc màu của đất mang tính quyết định đến việc duy trì hoạt động sinh kế dựa vào nông nghiệp và chăn thả của địa phương.

¹ IUCN/DIFD/EC: Báo cáo tóm tắt về Đa dạng sinh học: mối liên hệ giữa đa dạng sinh học và đói nghèo. Online at <http://www.undp.org/biodiversity/biodiversitycd/BioBrief1-poverty.pdf>

² Roe, D., 2004. Những mục tiêu Phát triển thiên niên kỷ và Bảo tồn – Quản lý sự giàu có của tự nhiên vì sức khoẻ của xã hội. IIED.

³ Scherr, S. J. Đa dạng sinh học và an ninh lương thực. Online at <http://www.undp.org/biodiversity/biodiversitycd/biodev3.htm>

Ngoài nguồn tài nguyên nông nghiệp trên mặt đất, các yếu tố khác của đa dạng sinh học cần được bảo vệ để đảm bảo an ninh lương thực bao gồm thủy sản, mà nguồn thủy sản lại phụ thuộc vào việc duy trì hệ sinh thái, ví dụ các vùng đất ngập nước, những cánh rừng ngập mặn, và rặng san hô, tạo nơi trú ngụ và thức ăn cho cá⁴

Các tác động của biến đổi khí hậu đối với xoá đói giảm nghèo

Theo dự báo, biến đổi khí hậu sẽ làm giảm tài sản sinh kế của những người nghèo, ví dụ khả năng tiếp cận tới nguồn nước, nhà cửa, và cơ sở hạ tầng. Biến đổi khí hậu cũng được mong đợi là có một tác động tiêu cực lên những cơ chế phòng chống thiên tai truyền thống do đó tăng tính dễ tổn thương của người nghèo trên thế giới trước nỗi lo lắng về nạn hạn hán, lũ lụt, và dịch bệnh. Những tác động của biến đổi khí hậu lên các nguồn tài nguyên thiên nhiên và năng suất lao động đường như sẽ giảm tốc độ tăng trưởng kinh tế, gia tăng đói nghèo do giảm cơ hội tạo thu nhập.

Theo dự báo, biến đổi khí hậu cũng đồng thời làm thay đổi tình hình an ninh lương thực của khu vực. Những thay đổi về lượng mưa và những sự kiện thời tiết khắc nghiệt dường như sẽ làm giảm sản lượng cây trồng ở nhiều vùng khác nhau. Nước biển dâng cao dẫn đến mất đi những vùng đất ven biển và nạn xâm thực của nước mặn, có thể làm giảm năng suất sản xuất nông nghiệp⁵. Sự vôi hoá và san hô đổi màu trắng dường như sẽ làm giảm sản lượng cá, hơn thế nữa còn đe dọa tới an ninh lương thực⁶. Những thay đổi về sinh cảnh sống cũng đang có tác động tiêu cực lên lượng protein có từ sản phẩm, đặc biệt là ở vùng cực.

Những mối quan tâm về đa dạng sinh học và biến đổi khí hậu tới việc hoàn thành Mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ 1

Bảo tồn đa dạng sinh học, bao gồm việc gìn giữ và phục hồi đa dạng sinh học, có thể là một chiến lược thích nghi then chốt để giúp những người dân dễ bị tổn thương đương đầu với biến đổi khí hậu. Ví dụ⁷, những cánh rừng ngập mặn tạo ra sự bảo vệ ven biển chống lại nước biển dâng cao và tấn công của bão. Từ năm 1994, Hội Chữ thập đỏ Việt Nam đã phối hợp cùng với nhiều cộng đồng địa phương để phục hồi lại những cánh rừng ngập mặn. Khoảng 12.000 ha rừng ngập mặn đã được trồng và mặc dù việc trồng và bảo vệ những cánh rừng ngập mặn đó tiêu tốn tới xấp xỉ 1,1 triệu USD, nhưng nó đã tiết kiệm được 7,3 triệu USD/năm tiền đầu tư để bảo dưỡng đê bao. Khi cơn bão Wukong tàn phá mạnh vào năm 2000, những vùng dự án vẫn

⁴ UNDP. Đa dạng sinh học và các mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ. Online at <http://www.undp.org/biodiversity/mdgandbiodiversity.html>

⁵ Pisupati, B. và E. Warner, 2003. Đa dạng sinh học và các mục tiêu phát triển thiên niên kỷ. IUCN/UNDP

⁶ Mạng lưới Hành động về Biến đổi khí hậu của Úc (CANA). Các tác động xã hội của Biến đổi khí hậu: Những tác động tới các mục tiêu phát triển thiên niên kỷ. Online at <http://www.cana.net.au/socialimpacts/global/millennium-development-goals.html>

⁷ Dharmaji, B., Raban, A., Pisupati, B., và H. Baulch, 2005. Khung hướng dẫn cho A guiding frame for mainstreaming biodiversity and development into National Adaptation Programmes of Action (NAPAs). IUCN

⁸ Dharmaji, B., Raban, A., Pisupati, B., và H. Baulch, 2005. Khung hướng dẫn cho A guiding frame for mainstreaming biodiversity and development into National Adaptation Programmes of Action (NAPAs). IUCN

không bị thiệt hại trong khi các tỉnh lân cận đã chịu sự thiệt hại lớn về người, tài sản và sinh kế. Hội Chữ thập đỏ Việt Nam ước tính khoảng 7.750 gia đình đã được hưởng lợi từ chương trình phục hồi rừng ngập mặn và đồng thời có thể kiếm thu nhập bổ sung từ việc bán cua ghe, tôm và động vật nhuyễn thể trong khi tăng thành phần protein trong bữa ăn của mình.

Việc duy trì những giống cây truyền thống là một công cụ quan trọng trong việc thích nghi với biến đổi khí hậu, đảm bảo rằng sẵn có những giống cây trồng thích hợp với các điều kiện khác nhau. Các cộng đồng bộ lạc ở vùng đất rộng lớn Jeypore của Orissa (India), với sự hỗ trợ của Quỹ Nghiên cứu M.S. Swaminathan, đã bắt đầu công việc bảo tồn sự đa dạng nguồn gen giống cây trồng nông nghiệp nhằm đảm bảo nguồn cung lương thực bền vững³ bằng cách thành lập những ngân hàng hạt giống cộng đồng. Dự án đã khuyến khích trồng những loài cây thuốc đang bị khai thác quá mức tại các khu vườn cộng đồng, nhằm làm giảm sự phụ thuộc và phá huỷ rừng tự nhiên. Việc tăng thị trường cho những giống lúa truyền thống và giống cây thuốc cũng đồng thời đã tạo thu nhập.

Bên cạnh đó, đa dạng sinh học đóng vai trò trung tâm trong nhiều chiến lược thích nghi với biến đổi khí hậu. Biến đổi khí hậu còn đang đe dọa tới sự đa dạng sinh học hiện đang có vai trò trung tâm đối với sinh kế của cộng đồng dân cư nông thôn và người dân bản địa. Ví dụ, các loài ngoại lai xâm thực đã và đang thay đổi thành phần loài trên những vùng đồng cỏ từ savanna ở châu Phi tới vùng đất chăn thả tuần lộc ở phía Bắc. Những thay đổi về thành phần loài đang có tác động tiêu cực tới sức khỏe của gia súc và đe dọa sinh kế từ chăn nuôi. Người dân Inuit ở vùng Bắc cực và những người dân ở các đảo quốc nhỏ đang phát triển cảm thấy nhiều loài đang biến mất dần đi vì chúng đang ảnh hưởng tới hoạt động sinh kế dựa vào săn bắn và đánh cá của họ.

Vì nguồn tài nguyên đa dạng sinh học ngày càng đóng vai trò trung tâm giúp hoàn thành Mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ 1 trong điều kiện khí hậu đang thay đổi, chính những nguồn tài nguyên này cũng đang phải đối mặt với nguy cơ ngày càng tăng từ biến đổi khí hậu. Do đó phương thức quản lý đa dạng sinh học và biến đổi khí hậu tổng hợp trong khuôn khổ những chiến lược xoá đói giảm nghèo và lập kế hoạch an ninh lương thực có ý nghĩa quyết định tới việc hoàn thành Mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ 1.